

Yüz Yüze Emzirme Danışmanlığının Tamamlayıcısı: Telelaktasyon

Complementary To Face-To-Face Breastfeeding Counseling: Telelactation

Seda GÜRAY¹ Zeynep Seyyide KAYA²

ÖZET

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) emzirmeyi bebekler için en uygun beslenme olarak bildirmekte ve desteklemektedir. Buna karşın yetersiz emzirme bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. Ebelerin yapacağı emzirme danışmanlığı annelere eğitim ve destek sağlama hususunda hayati bir rol oynamaktadır. Emzirme danışmanlığında, video konferans ziyaretleri aracılığıyla emziren ebeveynlerle iletişim kurmayı sağlayan tele-sağlık hizmetleri 2015 yılında ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda kullanılan telelaktasyon müdahaleleri, emziren anneleri gerçek zamanlı olarak herhangi bir görsel veya işitsel teknolojiyi kullanarak uzaktaki sağlık profesyonellerine eriştiren hizmetleri ifade etmektedir. Telelaktasyon hizmetleri başlangıçta profesyonel emzirme desteğinin uygunluğunu ve zamanındalığını artırmayı, aynı zamanda emzirme danışmanlarını ihtiyaç duyan topluluklarla buluşturmayı amaçlamaktadır. Literatür taramaları, bu müdahalelerin yalnızca emzirmeye başlayan kadınların sayısını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda emzirme sonuçlarını da iyileştirdiğini ortaya koymuştur. Telelaktasyon yoluyla yapılan nitelikli emzirme danışmanlıklarının, yüz yüze rehberliğin umut verici bir tamamlayıcısı olacağı düşüncesiyle bu derleme emzirmenin önündeki engellere çözüm önerisi olarak telelaktasyon hizmeti kullanımını ve faydalarını derlemek amacıyla yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne sütü, Danışmanlık, Ebelik, Emzirme, Sağlık teknolojisi

ABSTRACT

The World Health Organization (WHO) reports and promotes breastfeeding as optimal nutrition for infants. However, inadequate breastfeeding remains a public health problem. Breastfeeding counseling by midwives plays a vital role in providing education and support to mothers. In 2015, telehealth services emerged in breastfeeding counseling, enabling communication with breastfeeding parents through video conference visits. Telelactation interventions used in this context refer to services that connect breastfeeding mothers in real time to remote health professionals using any audio or visual technology. Telelactation services initially aim to increase the availability and timeliness of professional breastfeeding support, as well as to connect lactation consultants with communities in need. Literature reviews have shown that these interventions not only increase the number of women who initiate breastfeeding, but also improve breastfeeding outcomes. With the idea that quality breastfeeding counseling through telelactation can be a promising complement to face-to-face counseling, this review aims to explore the use and benefits of telelactation as a solution to barriers to breastfeeding.

Keywords: Breast milk, Counseling, Midwifery, Breast feeding, Health technology

¹ Arş.Gör., Tarsus Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Mersin, Türkiye. ORCID: 0000-0002-3001-5639

² Arş.Gör., Tarsus Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Mersin, Türkiye. ORCID: 0000-0001-6845-4007

Sorumlu Yazar: Seda GÜRAY, Tarsus Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Mersin, Türkiye. e-mail: sedaguray@tarsus.edu.tr

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü emzirmeyi bebekler için en uygun beslenme olarak desteklemektedir. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ile birlikte Küresel Emzirme Kollektifi'ni oluşturmuştur (WHO, 2009). Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Sağlık ve İnsani Hizmetler Bakanlığı, her on yılda bir yenilenen girişimlerden olan “Sağlıklı İnsanlar 2030” adlı halk sağlığı girişimini; emzirme oranlarının arttırılmasına, çocukluk gelişiminin iyileştirilmesine yönelik önemli bir müdahale olarak tanımlamaktadır. Ne yazık ki 2015'ten bu yana bu oranlarda tespit edilebilir bir değişiklik olmamıştır (UNICEF, 2023; Leong vd., 2024). Dünya Sağlık Örgütü'nün hayatlarının ilk altı ayında yalnızca anne sütüyle beslenme tavsiyesine rağmen, dünyadaki çocukların yalnızca %40'ı emzirilmektedir (WHO, 2019). Pek çok önemli kuruluş savunuculuğuna rağmen, birçok ülkede ilk altı ay sadece emzirme oranları dünya çapında hedeflenen oranların altında kalmaktadır (WHO, 2009; Centers for Disease Control and Prevention, 2017; Meek ve Noble, 2022).

Emzirme hedeflerine ulaşmak adına emzirme danışmanlığı hayati rol oynamaktadır. Danışmanlık, annelere birebir destek sağlayarak emzirmenin teşviki, başlatılması, sürdürülmesi ve olası sorunların çözülmesi açısından son derece önemlidir (Soyhan ve Demirci, 2020). Olası kriz durumlarında yüzyüze danışmanlığa ek olarak uzaktan danışmanlık desteği de emzirme danışmanlığı sürecine dahil edilmelidir (Uscher-Pines vd., 2023). Birleşik Krallık'ta Kraliyet Kadın Doğum Uzmanları ve Jinekologlar Koleji (RCOG) ve Kraliyet Ebeler Koleji (RCM), doğum hizmetlerinde uzaktan danışmanlık kullanımının en üst düzeye çıkarması gerektiğini önermektedir (Tolu vd., 2021). Bu sosyal ve sağlık sistemi dönüşümlerinin kadınların emzirmesini destekleme konusunda önemli etkileri vardır. Ebelerin yapacağı emzirme danışmanlığı annelere eğitim ve destek sağlamada hayati bir rol oynamaktadır (Haase vd., 2019).

Telelaktasyon müdahaleleri; emziren annelerin, gerçek zamanlı olarak ve herhangi bir görsel-işitsel teknolojiyi (örneğin akıllı telefon, tablet, bilgisayar) kullanarak uzaktaki sağlık profesyonellerine (doktorlar, ebeler, hemşireler ve Uluslararası Kurul Sertifikalı Emzirme Danışmanları (IBCLC'ler)) erişimini sağlayan hizmetleri ifade etmektedir (Kapinos vd., 2019). Emzirme danışmanlarına erişimi artırmak için 2011 yılında bir eylem çağrısı yayınlanmış ve annelerin başarılı bir şekilde emzirmesini sağlamak amacıyla emzirme desteği bir politika önceliği olarak belirlenmiştir (US Department of Health and Human Services, 2011).

Video konferans ziyaretleri aracılığıyla emziren ebeveynlerle iletişim kurmayı sağlayan tele sağlık hizmetleri 2015 yılında ortaya çıkmıştır. Bu hizmetler başlangıçta profesyonel

emzirme desteğinin uygunluğunu ve zamanındalığını artırmayı, aynı zamanda emzirme uzmanlarını ihtiyaç duyan topluluklara getirmeyi amaçlamıştır (Uscher-Pines vd., 2023). Literatür taramaları, bu müdahalelerin emzirmeye başlayan kadınların sayısını artırmakla kalmayıp, aynı zamanda emzirme sonuçlarını da iyileştirdiğini ortaya koymuştur (Patel ve Patel, 2016; Kapinos vd., 2019). Özellikle Yenidoğan Yoğunbakım Ünitesi'nde (YYBÜ) yapılan çalışmalar, emzirme danışmanlarının anne sütü alan yenidoğanların yüzdesini artırdığını göstermiştir (Dweck vd., 2008). Telelaktasyon yoluyla yapılan nitelikli emzirme danışmanlıklarının, yüz yüze rehberliğin umut verici bir tamamlayıcısı olacağı düşüncesiyle; bu derleme emzirmenin önündeki engellere çözüm önerisi olarak telelaktasyon hizmeti kullanımını ve faydalarını derlemek amacıyla yapılmıştır.

Yüz Yüze Emzirme Danışmanlığının Önündeki Engeller

Emzirmenin hem sağılmış sütle hem de doğrudan beslemeyi içeren bebekler ve anneler için faydaları çok sayıda çalışmada belgelenmiştir (Patnode vd., 2016; Meek ve Noble, 2022; WHO, 2023). Ancak sağlıklı, miadında doğmuş bebek sahibi annelerin dahi emzirme başarısının önünde pek çok engel bulunmaktadır. Meme ağrısı, meme başı travmaları, bebeğin memeyi kavrama zorluğu, süt üretiminin az ya da aşırı olması, meme dolgunluğu, tıkanmış süt kanalları ve mastit, anne ve/veya bebeğin hasta olması ve ilaç kullanımı, yorgunluk ve tükenmişlik gibi durumlar en sık karşılaşılan engeller olarak bildirilmektedir. Bu engeller YYBÜ'ye yatış, pandemi, doğal afetler gibi süreçlerde daha fazla görülmektedir. YYBÜ'ye kabul edilen bebeklerin annelerinin, anne ve bebek hastalıkları, emzirme veya süt sağımının gecikmesi, fiziksel ayrılık, yetersiz sağlık profesyoneli, lojistik ve sosyal destek eksikliği sebebiyle emzirememe gibi sayısız faktör nedeniyle emzirmeyi başlatma ve sürdürmede daha da büyük zorluklarla karşı karşıya kaldıkları iyi bilinmektedir (Ikonen vd., 2015; Çerçer ve Nazik, 2023; WHO, 2023).

Geçtiğimiz yıllarda yaşanan Covid-19 salgını; kısıtlayıcı hastane ziyareti politikaları, profesyonel kuruluşların başlangıçta birbiriyle çelişen önerileri, annedeki Covid-19 enfeksiyonu bağlamında emzirme uygulamalarına ilişkin belirsizlikleri, evdeki daha büyük çocukların artan stresi ve çocuk bakımı yükleri nedeniyle bu zorlukları daha da artırmıştır (Spatz vd., 2021). Çalışmalar anne sütünde canlı veya bulaşıcı bir Covid-19 virüsü bulmamakla kalmamış, aynı zamanda enfeksiyon veya aşılama sonrası anne sütündeki Covid-19 antikorlarının virüsü nötralize ettiği de gösterilmiştir (Pace vd., 2021; Ismail vd., 2024). Bunun sonucunda, emzirmenin pek çok faydasının bulaşma riskinden daha ağır basması nedeniyle, uluslararası sağlık kılavuzları emzirmenin uygun önlemlerle Covid-19 salgını boyunca devam

etmesi ve desteklenmesi gerektiği konusunda evrensel olarak anlaşmaya varmıştır (Altimier ve Seiver, 2020; Jalayer vd., 2020; WHO, 2020; Bar-Zeev vd., 2021; Leong vd., 2024). Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) 2020'de, emzirme uzmanlarının mümkün olduğunca tele-sağlık hizmeti sunmasını önermiştir (Uscher-Pines vd., 2023).

Telelaktasyon Hizmetinin Kullanım Süreci

Telekomünikasyondaki ilerlemeler tele-sağlık için daha geniş bir kitle ulaşımı ve kullanılabilirliğinde katlanarak bir artış sağlamıştır. Covid-19 pandemisi sırasında temel bir tıbbi araç olan tele-sağlıkta görülen artış, yüz yüze hizmet almanın zor olduğu bir dönemde sağlık hizmetlerine erişimi ve hizmet sürekliliğini mümkün kılmıştır (Weiner vd., 2021). Tele-sağlık hizmetinin kullanımı yetişkin popülasyonda ve pediatri alanında daha belirgindir, ancak neonatolojide kullanımının giderek artmasına ilişkin çalışmalar umut vericidir. Tele-sağlık, YYBÜ taburculuk sonrası takibinde ve neonatologlar tarafından aile desteğinde kullanılmaktadır. Bunun da yüksek derecede ebeveyn memnuniyeti ve yalnızca anne sütü ile besleme oranlarını iyileştirmede etkili olduğu bildirilmiştir (Hoffman vd., 2019). FAIR Health'in "Aylık Tele-sağlık Bölgesel Takibi"ne göre, Nisan 2019'dan Nisan 2020'ye kadar tele-sağlık oranları ulusal düzeyde yüzde %0.15 ila %13 artmıştır (Weiner vd., 2021). Bu artış doğrultusunda telelaktasyon hizmetleri ana akım haline gelmiştir. Telelaktasyon hizmetleri de pandemi sürecinde ilgi görmüştür (Brown ve Shenker, 2021). Telelaktasyon uygulamasının her yıl yüz binlerce aileye ulaştığı tahmin edilmektedir (Haase vd., 2019).

Telelaktasyon Hizmetlerinin Emzirme Danışmanlığına Katkıları

Akıllı telefonların ve tabletlerin yaygın kullanımı, annelere nitelikli emzirme desteği sağlamakta, emzirme danışmanlarına ise emziren annelerle video konferans aracılığıyla kendi evlerinin rahatlığında danışmanlık yapma olanağı tanımaktadır. Emzirme danışmanlarının zaman zaman zayıf bağlantı, video arayüzü zorlukları veya internet erişimi sorunları gibi bazı teknolojik sorunlarla karşılaşmaları olası olsa da, çeşitli iletişim platformlarını kullanma olanaklarından dolayı bu sınırlamaların aşılmasına olanak sağlamaktadır (Leong vd., 2024).

Uzaktan sağlık hizmeti sunumu, izole olması gereken ancak durumu iyi olan sağlık personelinin, kendilerini anne ve bebekleri riske atmadan hizmet sunumuna katkıda bulunabilmesi gibi ek bir avantaja sahiptir (Greenhalgh vd., 2020). Bu sayede telelaktasyon desteğinin, emzirme danışmanlarının yüz yüze rehberlik ve destek veremeyeceği durumlarda, annelerin kendi evlerinde kendi elleriyle gerekli teknikleri uygulayarak öğrenmelerini sağladığı için, sürdürülebilir öğrenme ve anne güveni sağlamak hususunda daha etkili olacağı düşünülmektedir (Dhillon ve Dhillon, 2020). Video konferansların aynı zamanda çocukların,

ailenin ve evcil hayvanların da görüşmeye katılmasıyla, annenin ev ortamına açılan bir pencere sağlayacağı ve böylece annelerin emzirme ile ilgili kişisel destekleri, zorlukları ve kısıtlamaları hakkında daha iyi bir fikir sahibi olunmasını sağlayacağı bildirilmektedir (Dhillon ve Dhillon, 2020).

SONUÇ

Yetersiz emzirme bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. Buna karşın telelaktasyon yoluyla verilen nitelikli emzirme danışmanlıkları, yüz yüze rehberliğin umut verici bir tamamlayıcısı olmaktadır. Bu yöntem; bebeği YYBÜ’de yatan, pandemi, doğal afet gibi yüz yüze danışmanlık alma konusunda engellere sebep olan durumlarda kullanılmalıdır. İdeal olarak, tüm annelerin ve bebeklerin ihtiyaçlarını karşılamak için uygun şartlarda yüz yüze danışmanlığa ek olarak; mesajlaşma, telefon ve video konferans görüşmeleri sağlanarak emzirme desteğine yönelik esnek bir yaklaşım olarak uygulanmalıdır. Bu süreçte bazı ebeveynlerin bu hizmetler esnasında güvenlik veya mahremiyet kaygıları olabileceği unutulmamalıdır. Telelaktasyon hizmetleri; kültürel ve dilsel olarak uygun, değişen sağlık ve bilgisayar okuryazarlığı düzeylerine göre uyarlanmış ve internet erişimine, yaşam koşullarına uygun kısacası bireyselleştirilmiş şekilde sağlanmalıdır. Telelaktasyon potansiyel faydaları en üst düzeye taşımak için bu hizmetlerin nasıl tasarlanacağı ve uygulanacağı konusunda araştırmaların yapılmasına ve kanıt temelinin güçlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Finansal Destek Beyanı

Araştırmada herhangi bir kuruluştan finansal destek alınmamıştır.

Yazar Katkıları

Araştırma Fikri/Kavramı: S.G
Araştırma Tasarımı: S.G, Z.S.K
Denetleme/Danışmanlık: S.G
Literatür taraması: S.G, Z.S.K
Makalenin yazımı: S.G, Z.S.K
Eleştirel inceleme: S.G, Z.S.K

KAYNAKLAR

- Altimier, L., & Seiver, A. (2020). The 2020 COVID-19 Pandemic. *Journal of Neonatal Nursing*, 26(4), 183. Erişim adresi: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7309750>. Erişim tarihi: 28.11.2024
- Bar-Zeev, S., Breen-Kamkong, C., ten Hoope-Bender, P., Sahbani, S., & Abdullah, M. (2021). UNFPA supporting midwives at the heart of the COVID-19 response. *Women and Birth*, 34(1), 4-6. Erişim adresi: [https://www.womenandbirth.org/article/S1871-5192\(20\)30306-1/fulltext](https://www.womenandbirth.org/article/S1871-5192(20)30306-1/fulltext). Erişim tarihi: 28.11.2024
- Brown, A., & Shenker, N. (2021). Experiences of breastfeeding during COVID-19: Lessons for future practical and emotional support. *Maternal & Child Nutrition*, 17(1), e13088. <https://doi.org/10.1111/mcn.13088>
- Centers for Disease Control and Prevention. (2017). Births and Natality. Erişim adresi: <https://www.cdc.gov/nchs/fastats/births.htm>, Erişim Tarihi: 11.11.2024
- Çerçer, Z., & Nazik, E. (2023). Emzirme sorunları ve hemşirenin rolleri. *Sakarya Üniversitesi Holistik Sağlık Dergisi*, 6(2), 353-365. <https://doi.org/10.54803/sauhsd.1267125>
- Dhillon, S., & Dhillon, P. S. (2020). Telelactation: A necessary skill with puppet adjuncts during the COVID-19 pandemic. *Journal of Human Lactation*, 36(4), 619-621. <https://doi.org/10.1177/0890334420958623>
- Dweck, N., Augustine, M., Pandya, D., Valdes-Greene, R., Visintainer, P., & Brumberg, H. L. (2008). NICU lactation consultant increases percentage of outborn versus inborn babies receiving human milk. *Journal of Perinatology*, 28(2), 136-140. Erişim adresi: <https://www.nature.com/articles/7211888>, Erişim tarihi: 28.11.2024
- Greenhalgh, T., Wherton, J., Shaw, S., & Morrison, C. (2020). Video consultations for covid-19. *BMJ*, 368. <https://doi.org/10.1136/bmj.m998>
- Haase, B., Brennan, E., & Wagner, C. L. (2019). Effectiveness of the IBCLC: Have we made an impact on the care of breastfeeding families over the past decade. *Journal of Human Lactation*, 35(3), 441-452. <https://doi.org/10.1177/089033441985180>
- Hoffman, A. M., Lapcharoensap, W., Huynh, T., & Lund, K. (2019). Historical Perspectives: Telemedicine in Neonatology. *Neoreviews*, 20(3), e113-e123. <https://doi.org/10.1542/neo.20-3-e113>
- Ikonen, R., Paavilainen, E., & Kaunonen, M. (2015). Preterm infants' mothers' experiences with milk expression and breastfeeding: An integrative review. *Advances in Neonatal Care*, 15(6), 394-406. <https://doi.org/10.1097/ANC.0000000000000232>

Ismail, S., Unger, S., Budylowski, P., Poutanen, S., Yau, Y., Jenkins, C., Anwer, S., Christie-Holmes, N., Kiss, A., Mazzulli, T., Johnstone, J., McGeer, A., Whittle, W., Parvez, B., Gray-Owen, S. D., Stone, D., & O'Connor, D. L. (2024). SARS-CoV-2 antibodies and their neutralizing capacity against live virus in human milk after COVID-19 infection and vaccination: prospective cohort studies. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 119(2), 485-495. <https://doi.org/10.1016/j.ajcnut.2023.10.008>

Jalayer, M., Orsenigo, C., & Vercellis, C. (2020). CoV-ABM: A stochastic discrete-event agent-based framework to simulate spatiotemporal dynamics of COVID-19. *arXiv*. 2007.13231 <https://doi.org/10.48550/arXiv.2007.13231>

Kapinos, K., Kotzias, V., Bogen, D., Ray, K., Demirci, J., Rigas, M. A., & Uscher-Pines, L. (2019). The use of and experiences with telelactation among rural breastfeeding mothers: Secondary analysis of a randomized controlled trial. *Journal of medical Internet Research*, 21(9), e13967. <https://doi.org/10.2196/13967>

Leong, M., Obaid, M., Fernandez Ramos, M. C., Eichenberger, R., John, A., Krumholtz-Belkin, P., Roeder, T., & Parvez, B. (2024). Skilled lactation support using telemedicine in the neonatal intensive care unit. *Journal of Perinatology*, 1-7. <https://doi.org/10.1038/s41372-024-01894-7>

Meek J.Y., & Noble L. (2022). Technical report: Breastfeeding and the use of human milk. *Pediatrics*; 150, e2022057989. <https://doi.org/10.1542/peds.2022-057989>

Pace, R. M., Williams, J. E., Jarvinen, K. M., Belfort, M. B., Pace, C. D., & Lackey, K. A. (2021). Characterization of SARS-CoV-2 RNA, antibodies, and neutralizing capacity in milk produced by women with COVID-19. *mBio*. 2021; 12 (1): e03192-20. *Article CAS PubMed PubMed Central*. <https://doi.org/10.1128/mbio.03192-20>

Patel, S., & Patel, S. (2016). The effectiveness of lactation consultants and lactation counselors on breastfeeding outcomes. *Journal of Human Lactation*, 32(3), 530-541. <https://doi.org/10.1177/0890334415618668>

Patnode, C. D., Henninger, M. L., Senger, C. A., Perdue, L. A., & Whitlock, E. P. (2016). Primary care interventions to support breastfeeding: Updated evidence report and systematic review for the US Preventive Services Task Force. *JAMA*, 316(16), 1694-1705. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.8882>

Soyhan, F., & Demirci, N. (2020). Türkiye ve dünyada emzirme danışmanlığı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 6(2), 101-114. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/813205>, Erişim tarihi: 11.11.2024

Spatz, D. L., Davanzo, R., Müller, J. A., Powell, R., Rigourd, V., Yates, A., Geddes, D. T., van Goudoever, J. B., & Bode, L. (2021). Promoting and protecting human milk and breastfeeding

in a COVID-19 world. *Frontiers in Pediatrics*, 8, 1000.
<https://doi.org/10.3389/fped.2020.633700>

Tolu, L.B., Feyissa, G.T., & Jeldu, W.G. (2021). Guidelines and best practice recommendations on reproductive health services provision amid COVID-19 pandemic: scoping review. *BMC Public Health*, 21, 1-10. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10346-2>

UNICEF (2023). Global Breastfeeding Scorecard 2023. Erişim adresi: www.unicef.org/media/150586/file, Erişim tarihi: 11.11.2024

U.S. Department of Health and Human Services. (2011). The Surgeon General's call to action to support breastfeeding. Erişim adresi: [https://www.jognn.org/article/S0884-2175\(15\)30564-5/abstract#:~:text=The%20overall%20goal%20of%20The,and%20babies%20who%20are%20breastfeeding](https://www.jognn.org/article/S0884-2175(15)30564-5/abstract#:~:text=The%20overall%20goal%20of%20The,and%20babies%20who%20are%20breastfeeding). Erişim tarihi: 11.11.2024

Uscher-Pines, L., Lawrence, R., & Waymouth, M. (2023, March). Telehealth for breastfeeding support and lessons for digital equity. In *JAMA Health Forum*, 4(3), e225464-e225464. *American Medical Association*. <https://doi.org/10.1001/jamahealthforum.2022.5464>

Weiner, J. P., Bandeian, S., Hatef, E., Lans, D., Liu, A., & Lemke, K. W. (2021). In-person and telehealth ambulatory contacts and costs in a large US insured cohort before and during the COVID-19 pandemic. *JAMA Network Open*, 4(3), e212618-e212618. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.2618>

WHO. (2009). Infant and young child feeding: Model chapter for textbooks for medical students and allied health professionals. Erişim adresi: https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/44117/9789241597494_eng.pdf. Erişim tarihi: 11.11.2024

WHO. (2019). Global breastfeeding scorecard, 2019: increasing commitment to breastfeeding through funding and improved policies and programmes (No. WHO/NMH/NHD/19.22). Erişim adresi: <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/326049/WHO-NMH-NHD-19.22-eng.pdf>. Erişim tarihi: 11.11.2024

WHO. (2020). Home care for patients with suspected or confirmed COVID-19 and management of their contacts: Interim guidance, 13 August 2020 (No. WHO/2019-nCoV/IPC/HomeCare/2020.4). Erişim adresi: [https://www.who.int/publications/i/item/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications/i/item/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts). Erişim tarihi: 11.11.2024

WHO. (2023). Infant and Young Child Feeding. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding>. Erişim tarihi: 11.11.2024